Syyttäjälaitos **19.9.2025** SY/2608/2025

Eduskunnan lakivaliokunta
lav@eduskunta.fi

Syyttäjälaitoksen lausunto, 19.9.2025, SY/2608/2025
(VNS 6/2025 vp)

1 Lausuntopyyntö

Lakivaliokunta on pyytänyt 16.9.2025 Syyttäjälaitokselta asiantuntijalausuntoa valtioneuvoston selontekoon VNS 6/2025 vp sisäisestä turvallisuudesta. Lausuntopyynnössä selontekoa on pyydetty arvioimaan lakivaliokunnan toimialan kannalta.

2 Syyttäjälaitoksen lausunto

Selonteossa on hyvin kuvattu yhteiskunnan turvallisuustilannetta ja uhkia. Näihin esitetään kuitenkin seuraavassa eräitä täsmennyksiä ja lisäyksiä. Syyttäjälaitokselta ei ole selonteon valmisteluvaiheessa pyydetty lausuntoa, missä laitoksen näkemykset olisi voitu aiemmin esittää.

2.1 Olemassa oleva turvallisuustilanne oikeusjärjestelmän toimivuuden näkökulmasta

Selonteon mukaan (s. 4) Suomen sisäisen turvallisuuden politiikan tärkeimpänä päämääränä on varmistaa, että Suomi on luottamuksen yhteiskunta, jossa toteutuvat turvallisuus ja oikeudenmukaisuus kaikissa oloissa. Sisäisellä turvallisuudella tarkoitetaan niitä yhteiskunnan ominaisuuksia, joiden johdosta ihmiset voivat nauttia oikeusjärjestelmän takaamista oikeuksista ja vapauksista ilman rikollisuudesta, häiriöistä, onnettomuuksista ja niihin rinnastettavista kansallisista ja kansainvälisistä ilmiöistä johtuvaa pelkoa tai turvattomuutta. Selonteossa todetusti, arjen turvallisuuspalveluiden laadukas tuottaminen lisää väestön luottamusta ja

turvallisuuden kokemusta sekä luo perustan vakavimpiin häiriötilanteisiin vastaamiselle. Ihmisten tulee saada jatkossakin hätätilanteissa apua ja asiansa hoidettua viranomaisessa ilman tarpeetonta viivytystä.

Selonteon yllä mainituista kirjauksista saa sen käsityksen, että oikeudenhoidon palvelut tällä hetkellä toimisivat siten, että ihmiset saisivat asiansa käsitellyiksi viranomaisissa oikeudenmukaisesti ja oikeusjärjestelmän takaamalla tavalla ilman tarpeetonta viivytystä, ja että sisäisen turvallisuuden ylläpitämiseksi ja vahvistamiseksi asian tulisi olla jatkossakin näin.

Tosiasiassa rikosasioiden hoitojärjestelmä on jo kriisiytynyt tehtävien lukuisuuden ja liian vähäisten resurssien epäsuhdan takia. Näin on ainakin Syyttäjälaitoksen osalta. Vähänkin merkittävämpien rikosasioiden käsittelyajat ovat pitkiä ja jutturuuhkat valtavia. Ihmiset eivät saa kohtuullisessa ajassa oikeutta ja kokevat vääryyden tunnetta. Rikolliset saavat odottaa vuosia vapaalla jalalla odottaen poliisin tutkimasta rikoksesta suoritettavaksi tulevaa rangaistusta. Kansankielisestä niin sanotusta ”paljousalennuksesta” johtuen tuomiotaan odottavat rikolliset voivat odotteluajallaan tehdä uusia rikoksia, joista heille ei enää voida tuomita pituudeltaan laissa tarkoitettua rangaistusta vanhasta teosta tuomittavan rangaistuksen lisäksi.

Selonteosta poiketen sisäiseen turvallisuustilanteeseen vaikuttavaa toimintaympäristöä tulisikin tältä osin kuvata pikemminkin siten, että johtuen rikosasioiden hoitoketjun ruuhkista ja sen toimijoiden resurssien merkittävästä epäsuhdasta suhteessa tehtäviin, sisäinen turvallisuus on heikentynyt ja asian korjaamatta jättäminen vaarantaa sisäistä turvallisuutta entisestään.

2.2 Hyvää tarkoittava lainsäädäntö mahdollistaa viranomaistoiminnan lamauttamisen

Esimerkiksi selonteon sivulla 6 on käsitelty tietoverkkoavusteista rikollisuutta ja tekoälyä. Uhkakuvia voisi täydentää seuraavasti.

Viranomaisilla on oikeudellinen velvollisuus käsitellä niille ratkaistavaksi saatetut asiat. Tämä koskee myös ilkivaltaisesti viranomaiselle ratkaistavaksi saatettuja asioita.

Esimerkiksi erilaisiin tietopyyntöihin tulee vastata lyhyessä määräajassa. Näihin vastaamisen kiireellisyys ylittääkin lähes kaikkien muiden rikosasioiden käsittelyajat. Näihin vastaaminen menee siis viranomaisen ydintehtävien hoitamisen edelle. Jo nykyään sähköisellä asioinnilla sekä automaattisia menetelmiä ja tietoverkkoa hyväksi käyttäen on mahdollista lamauttaa viranomaistoiminta lukuisilla tietopyynnöillä ja pakottaa viranomaiset käyttämään niukat resurssinsa näiden käsittelyyn. Tekoälyn käyttö mahdollistanee viimeistään pian myös sen, ettei automaattisesti ilkivaltaisessa tarkoituksessa tehtyjä pyyntöjä ole enää helppoa erottaa todellisista, eikä lainsäädäntö edes mahdollista tällaisen erottelun tekemistä.

Viranomaistoiminta on lamautettavissa tai ainakin sitä voi merkittävästi haitata määrällisesti valtavilla, tietoverkkoavusteisesti tehdyillä hakemuksilla, pyynnöillä ja vaatimuksilla. Kysymys voi olla myös sellaisesta Suomeen kohdistuvasta vihamielisestä informaatiovaikuttamisesta, jota selonteon kappaleessa 3.5 kuvataan (s. 14–15). Todennäköisesti helpointa tämä olisi laajoja tietopyyntöjä automaattisesti tehtailemalla. Lainsäädännössä ei ole viranomaisille tehokkaita oikeudellisia keinoja tällaisen menettelyn torjumiseksi. Lainsäädäntöä tulisi ajoissa kehittää uhan torjumiseksi siten, että viranomainen voi jättää huomiotta ilmeisesti ilkivaltaisesti tai häiritsemistarkoituksessa sille vireille saatetut asiat.

2.3 Rikostutkinnan ja -tiedustelun tehostuminen, poliisin suorituskyvyn kehittäminen lisäresurssein; kriittisiä huomioita

Selonteossa on erilaisia viittauksia rikostiedustelun ja rikostutkinnan paranemiseen ja turvallisuusviranomaisten suorituskyvyn ylläpitoon ja näiden toimintakyvyn vahvistamiseen (esim. s. 11, 19 ja 20—24). Konkreettisimmin linjataan, että poliisin suorituskykyä kehitetään vastaamaan muuttuneen toimintaympäristön vaatimuksia. Tavoitteena tulisi olla operatiivisen henkilöstön määrän lisääminen

kahden seuraavan hallituskauden aikana yhteensä 10 prosentilla, vähintään 8 800 htv:n tasolle (s. 24).

Oikeushallinnon osalta, mukaan lukien Syyttäjälaitos, selonteon konkreettisin kirjaus on, että rikosprosessia kehitetään. Ilmeisesti sisäisen turvallisuuden painopisteisiin on tarkoitus kohdentaa viranomaisen resursseja kohdentamalla olemassa olevia resursseja uudelleen (s. 21).

Edellä tässä lausunnossa (kohta 2.1) on selostettu nykytilanne oikeushallinnon näkökulmasta. On vaikea vastustaa poliisin resurssilisäyksiä ja hankkeita, jotka edistäisivät sisäistä turvallisuutta. Tosiasiassa nämä kuitenkin vain entisestään ruuhkauttavat rikosasioita hoitavien syyttäjien, tuomioistuinten ja Rikosseuraamuslaitoksen toimintaa, kun vastaavia lisäresursseja ei anneta näiden toimijoiden käyttöön. Oikeushallinnon viranomaisten toimintaedellytykset hoitaa lakimääräiset tehtävänsä oikein ovat jo nyt heikot, ja turvallisuusviranomaisten toiminnan tehostuminen varmuudella vain entisestään vaikeuttaa asiaa.

Poliisinkin näkökulmasta todennäköisesti on turhauttavaa, että se pyrkii kohdentamaan toimintaansa ja resurssejaan tehokkaasti ja vaikuttavasti merkityksellisiin rikollisvaikuttajiin ja -ryhmiin, mutta syyttäjäviranomainen ei voi toimia vastaavasti. Kokonaisuuden ja sisäisen turvallisuuden kannalta lopputulos on huono, kun poliisin tutkimat asiat jäävät syyttäjien pöydille ja tuomioistuimeen seisomaan pitkiksi ajoiksi, eikä toimintaan puuttuminen siksi ole tehokasta. Poliisin kiinniottama rikollinen on pian vapaa jatkamaan rikollista toimintaansa ja voi jäädä odottelemaan vuosien päästä teosta seuraavaa rangaistusta.

Syyttäjälaitos luonnollisestikaan ei vastusta poliisin ja muiden turvallisuusviranomaisten lisäresursseja tai toiminnan tehostumista. Mutta koko rikosprosessiketjun näkökulmasta selonteossa olisi tullut asettaa yhtäläiset, konkreettiset tavoitteet syyttäjien määrän ja Syyttäjälaitoksen resurssien kasvattamiseksi kuin miten asia on poliisin osalta linjattu. Pelkkä poliisin puuttuminen rikokseen jää turvallisuustilanteen parantumisen näkökulmasta

kosmeettiseksi toimeksi, jos asia ei johda syytteeseen, tuomioon ja rangaistuksen täytäntöönpanoon kohtuullisessa ajassa. Tämän lisäksi turvallisuustilanteeseen vaikuttava vääryyden tunne yhteiskunnassa kasvaa, kun keskeiset viranomaiset eivät pysty saattamaan rikollisia rangaistusvastuuseen teoistaan. Selonteossa on keskitytty sisäisen turvallisuuden turvallisuusviranomaisten rooliin rikosten tapahtuessa mutta pitkälti unohdettu, että nämä eivät toimi. Rikosasiat on hoidettu vasta sitten, kun ne on hoidettu läpi rikosprosessiketjun ja rikosprosessiketjun halvaantuminen tekee myös turvallisuusviranomaisten toimet pitkälti tehottomiksi ja vaikutuksettomiksi.

Luottamus suomalaisen oikeusvaltion toimivuuteen on yksi keskeinen kansallista turvallisuutta ylläpitävä ja kansalaisten luottamusta yhteiskuntaan vahvistava tekijä. Luottamuksen ylläpitämisessä korostuu oikeudellisten asioiden ratkaisujen sujuvuus ja viiveettömyys.

Ari-Pekka Koivisto
Valtakunnansyyttäjä

Mikko Männikkö
Valtionsyyttäjä

Yhteystiedot

Syyttäjälaitos, valtakunnansyyttäjän toimisto
Lintulahdenkuja 4, 00530 Helsinki
Puhelin 029 56 20800, faksi 029 56 20888
valtakunnansyyttaja.syyttaja@oikeus.fi

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
Mikko Männikkö
Valtionsyyttäjä
Syyttäjälaitos
mikko.mannikko@oikeus.fi

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
Ari-Pekka Koivisto
Valtakunnansyyttäjä
Syyttäjälaitos
ari-pekka.koivisto@oikeus.fi